

Ustavno sodišče razglaš sodbo o sistemu volitev poslancev

Ustavno sodišče javno razglaš sodbo o ustavnosti zakona o volitvah v državni zbor in o določitvi volilnih enot za volitve poslancev. Zakona sta eden temeljnih zakonov za delovanje celotnega političnega sistema. Da bo prišel na razglasitev sodbe (v četrtek, ob 11 uri), je napovedal predsednik državnega zbora **Dejan Židan** (SD). Javne razglasitve niso pogoste. Zanje se ustavno sodišče odloča, ko gre za pomembne odločitve. Na podoben način so razglasili sodbo o neustavnosti obdavčitve nepremičnin, ki jih bila uzakonjena v času vlade **Alenke Bratušek** (koalicija PS, DL, SD in DeSUS), kar je bil eden od drobcev ob notranjih sporih Bratuškove z **Zoranom Jankovičem**, da je tista vlada padla. Odločitev bo zanimiva tudi, ker se končuje mandat predsednice ustavnega sodišča **Jadranke Sovdat**, ki je poznavalka volilnega prava: iz tega področja je magistrirala in doktorirala.

Bo državnemu svetu uspelo nemogoče ?

Zahtevo za oceno ustavnosti določitve volilnih enot in nenavadnega načina, kako so izvoljeni poslanci, je februarja 2015 sprožil državni svetnik **Zoran Božič**, ki ga je podprl celoten državni svet. Zdi se, da je najbolj sporna stvar v

volilnem sistemu delitev mandatov strankam, ki poteka po načelu primerjanja jabolk in hrušk. Sedeži se delijo s primerjavo doseženih deležev kandidatov iste stranke v različnih okrajih. Volivci na te izbire niti teoretično ne morejo imeti vpliva. Teh kandidatov nimajo na glasovnicah. Po ustavi bi volivci morali imeti odločilni vpliv. Težava ustavnega sodišča je bila v preteklosti in bo, če ugotovi kršitev ustave, da je poslance zelo težko prepričati, da bi volilni zakon popravili. Za spremembo je nujna dvotretjinska večina poslancev. V preteklosti so bili poskusi spoštovanja sodb ustavnega sodišča že velikokrat minirani, ker ni bilo v interesu strank in poslancev. Božič in državni svet sta spor sprožila precej širše in ni le o delitvi mandatov. Opozarjajo, denimo, tudi na dramatične razlike v velikosti 88 okrajev po državi, v vsakem so ponujeni drugi kandidati. V največjem v Grosuplju, iz katerega je bil junija s 7020 glasovi izvoljen **Janez Janša**, je 30.991 volilnih upravičencev. Iz majhnega Hrastnika, ki ima 8.301 upravičencev, pa sta bila izvoljena dva poslanca. Za SD s 800 glasovi **Soniboj Knežak** in s 373 glasovi volivcev še poslanec DeSUSa **Ivan Hršak**. Iz številnih okrajev po državi pa ni bil izvoljen sploh nihče. Leta 2014 21 okrajev po državi ni dobilo poslanca, 19 okrajev je imelo dva, eden pa tri. Po številu upravičencev v okrajih, kjer ni bil izvoljen nihče, je bila brez poslanca četrтина populacije. Božič trdi, da državni zbor s takšno ureditvijo ne uresničuje načela, da se "poslanci volijo po načelu, da se en poslanec voli na približno enako število prebivalcev". V državnem svetu ocenjujejo tudi, da pomenijo tako velike razlike v velikosti okrajev in možnostih za izvolitev kršitev več členov ustave, tudi tistega, da je "volilna pravica splošna in enaka". Spodbijajo tudi način vlaganja kandidatur, ker zakon strankam določa prednost, candidature lahko, če pridobijo podpise treh poslancev, vložijo po vsej državi. Za državni svet pa je seveda sporen tudi način delitve mandatov, ki volivcem nikakor ne zagotavlja "odločilnega vpliva na dodelitev mandatov kandidatom".

Neuresničen vpliv volivcev iz ustave

Določbo o odločilnem vplivu volivcev so v ustavo zapisali leta 2000 poslanci LDS, SLS, DeSUS in SD, ki so ustavo spreminjali, da bi se izognili sodbi ustavnega sodišča, da morajo uzakoniti večinski sistem volitev poslancev, ker je bilo zanj na referendumu največ volivcev. Po večinskem sistemu bi v DZ prišli zmagovalci iz okrajev. Daleč najmanj glasov je na tistem referendumu dobil veljavni sistem. Referendum je bil precej čudaški, ker je večina poslancev s sistemom odločanja in štetja, kot so ga določili posebej za ta referendum, poskušala zmanjšati možnosti, da bi večinski sistem zmagal. Da je večinski sistem dobil večino, tudi niso bili pripravljeni priznati, a je po sporu ustavno sodišče presodilo v prid pobudnikom referenduma iz SDS **Janeza Janše** in od parlamenta zahtevalo, da ga mora uzakoniti. Posledica je bila precejšnja politična drama, ko je bil za večinski sistem, če bi onemogočili njegovi manjšinski vladi vladanje do konca mandata, tudi takratni premier Janez Drnovšek, a ga je v parlamentu zavrnil vodja poslanskega kluba Anton Anderlič. V SLS pa so si, ko je Drnovškova vlada padla, premislili in se odrekli večinskemu sistemu, zaradi česar sta iz stranke takoj izstopila takratni premier **Andrej Bajuk** in zunanji minister **Lojze Peterle** in ustanovila NSi. S spremembo stališča SLS, ki jo je takrat vodil že pokojni **Franc Zagožen**, je nasprotnikom večinskega sistema (LDS, SD, DeSUS) uspelo dobiti večino, da so s spremembo ustave preskočili rezultat referenduma in sodbo ustavnega sodišča. V ustavo so zapisali, da bo volilni sistem še sorazmerni, nekoliko so zvišali prag (na štiri odstotke) in dodali, da bi se odzvali na kritike volivcev, odstavek, da bodo volivci imeli "odločilni vpliv na dodelitev mandatov kandidatom". Tega vpliva pa volivcem pozneje nikoli niso dodelili.

A večina ne bi smela glasovati?

Državni svet pred ustavnim sodiščem spodbija tudi nenavadno določbo zakona o volitvah v državni zbor, da za poslanca sme kandidirati in da poslance sme voliti le državljan, ki je "na dan glasovanja dopolnil osemnajst let starosti". To pomeni, če bi zakon vzeli kot piše, da razen tistih, ki na dan volitev dopolnijo 18 let, nihče ne bi smel kandidirati in glasovati.

Iz parlamenta temu ugovarjajo, da na ta napačen in neustaven način zakona nihče ne razume.

So pa poslanci, če smo natančni, res zapisano nerodno.

Celotna zahteva za presojo ustavnosti je takšna:

Državni svetnik
Zoran Božič

Ljubljana, 6. februar 2015

Gospod
Mitja Bervar
Predsednik
Državnega sveta RS

DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE

Prejeto:	- 9 -02- 2015
Šifra:	004-01/15-1311
Povezava:	000-10/15-139
EPA:	EU:
Sign. zn.:	
Kratica:	

Državni svetnik Zoran Božič na podlagi 68. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10 in 6/14) vlagam:

- **pobudo za sprejem zahteve za oceno ustavnosti 4. člena Zakona o določitvi volilnih enot za volitve poslancev v državni zbor (Uradni list RS, št. 24/05 - uradno prečiščeno besedilo) ter 7., 42., 43., 44., 90., 91., 92., in 93. Zakona o volitvah v državni zbor (Uradni list RS, št. 109/06 - uradno prečiščeno besedilo in 54/07 - odl. US).**

Zoran Božič, l.r.

Priloga:

- Predlog zahteve za oceno ustavnosti

Pobuda za ustavno presojo državnega sveta